

UDC (УДК) 342.347.73.922 (477)
JEL Classification: K 10; K 23

Єсімов Сергій Сергійович,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)
e-mail: esimov_ss@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-9327-0071

Боровікова Віталіна Станіславівна,

науковий співробітник
відділу організації наукової роботи
Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)
e-mail: borovikova-vitalina@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-4401-4562

ПРИНЦИПИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ БЮДЖЕТНО-ПРАВОВОГО ПРИМУСУ

Анотація. Розглянуто принципи застосування заходів бюджетно-правового примусу в контексті вдосконалення бюджетного законодавства відповідно до вимог Європейського Союзу. Проаналізовано значення принципів права для формування нормативно-правового регулювання бюджетно-правового примусу. Охарактеризовано принципи фінансового права та їхній вплив на формування принципів бюджетного права. Проаналізовано загальноправові принципи застосування заходів бюджетно-правового примусу, визначено їхню роль у встановленні бюджетно-правової відповідальності. На підставі чинної нормативно-правової бази визначено спеціальні принципи застосування заходів бюджетно-правового примусу, зокрема ті, що формально не закріплені в Бюджетному кодексі України, але фрагментарно відображені у нормативно-правових актах бюджетного законодавства.

Ключові поняття: бюджетне право, фінансове право, принципи права, заходи, бюджетно-правовий примус, загальноправові та спеціальні принципи.

Yesimov Serhii,

PhD (Law),
Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Administrative Law Disciplines,
Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: esimov_ss@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-9327-0071

Borovikova Vitalina,

Scientific Researcher
the Department of the Organization of Scientific Work,
Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: borovikova-vitalina@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-4401-4562

PRINCIPLES OF APPLICATION OF MEASURES OF BUDGETARY AND LEGAL COERCION

Abstract. The article deals with the principles of application of budgetary coercive measures in the context of improving budgetary legislation in accordance with the requirements of the European Union. Budgetary

and legal coercion, as a kind of state coercion, is a type of financial and legal coercion. It has all the features of the latter, developing in relation to specific budgetary relations; it acts not as an independent category of legal responsibility, but as a kind of financial and legal coercion. Budgetary and legal coercion is the external influence of the state, represented by authorized bodies, on the behavior of individual participants in the budgetary process concerning the application of measures of budgetary coercion, which impose additional encumbrances of property or organizational nature on the unfulfilled obligations provided by budgetary law, in order to ensure compliance with law and order in the budget sphere. The significance of the principles of law for the formation of normative and legal regulation of budgetary and legal coercion is considered. The principles of financial law and their influence on the formation of the principles of budgetary law are described. The general legal principles of application of measures of budgetary and legal coercion are analyzed; their role in establishment of budgetary and legal responsibility is defined. Based on the current legal framework, special principles for the application of budgetary coercive measures are determined, including those that have not been formally fixed in the Budget Code of Ukraine, but are fragmented in the normative and legal acts of budgetary legislation. With regard to budgetary offenses concerning measures of budgetary coercion, the principles of legality, priority of public interests, and division of functions in the field of financial activity on the basis of separation of powers play a special role. The main branch principle of budgetary law in the context of the implementation of measures of budgetary coercion is the principle of addressable and target nature of budgetary funds.

Key concepts: budgetary law, financial law, principles of law, measures, budgetary and legal coercion, general and special principles.

DOI 10.32518/2617-4162-2020-4-123-129

Вступ

Необхідність наукового підходу до розгляду проблем фінансової відповідальності, насамперед у сфері бюджетних відносин, зумовлена тим, що саме у галузі фінансів відбулися найбільші зміни, пов'язані з реалізацією Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [1]. Проблема відповідальності за порушення бюджетного законодавства є однією з актуальних проблем фінансово-правової теорії та практики нормативно-правового регулювання. Як наголошується в Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, важливим чинником використання бюджетних коштів із порушеннями є відсутність ефективного механізму примусу за порушення бюджетного законодавства [2].

Дослідження питання сутності бюджетно-правового примусу та специфіки застосування неможливе без урахування напрацювань учених-фахівців у галузі адміністративного, фінансового та бюджетного права: В. Авер'янова, О. Андрійко, А. Берлача, Л. Воронової, О. Гетманець, Е. Дмитренко, А. Іванського, А. Касьяненко, О. Кузьменко, М. Кучерявенка, А. Монаєнко, О. Музики-Стефанчук, Ю. Назара, О. Орлюк, В. Ортинського, О. Остапенка, І. Проць, Ю. Ровинського, Л. Савченко, І. Сікорської, О. Соколова, А. Субботи, С. Теленика, В. Чернадчука, Н. Якимчук та ін.

Інтерес до розвитку тематики проявляється в аналізі окремих проблем реалізації принципів, виведенні нових принципів з бюджетного

законодавства щодо заходів бюджетного примусу. Однак наявні теоретичні напрацювання, які застосовуються до вирішення існуючих проблем, недостатні, оскільки дослідження зазначених принципів у контексті реформування бюджетного законодавства не проводилося. Це обумовлює практичне значення дослідження.

Метою статті є аналіз принципів застосування заходів бюджетно-правового примусу.

1. Загальноправові принципи застосування заходів бюджетно-правового примусу

Залежно від галузевої належності визначаються підстави, порядок та особливості застосування відповідних примусових заходів. Як зазначає Д. Шутлів, бюджетно-правовий примус – це система заходів впливу, встановлених нормами бюджетного права, що застосовуються до суб'єктів бюджетних правовідносин у разі порушення норм бюджетного законодавства з метою забезпечення належного функціонування бюджетної системи й реалізації бюджетних правовідносин [3, с. 9].

Система принципів бюджетного права ґрунтується на принципах фінансового права, яка охоплює характерні виключно фінансовим відносинам принципи – загальні та міжгалузеві. Є окремі блоки принципів, які застосовуються тільки до окремих фінансово-правових відносин. У Бюджетному кодексі України (далі – БК України) поняття принципів застосування заходів бюджетно-правового примусу або принципів бюджетно-правової відповідальності не закріплено, що є недоліком правового регулювання.

Принципи не тільки оформляють ідеї або положення, обов'язкові в певній галузі відносин, але безпосередньо впливають на розвиток і функціонування галузей права. Механізм формалізації принципів у правових нормах тлумачиться по-різному. З виникненням нових відносин виникає об'єктивна необхідність регулювання, що супроводжується законотворчими процедурами, поряд зі створенням доктринальних концепцій і наукових обговорень. Принципи дозволяють уникати прогалин у праві, завдяки тому, що відносини, не закріплені нормою права, але які належать до предмета регулювання, мають підпорядковуватися наявним порядкам.

У фінансовому праві сформувалася система принципів. У фінансово-правовій науці неодноразово акцентовано на тому, що система фінансового права має змішану систему принципів, що зумовлено передумовами виникнення фінансово-правових відносин.

Фахівці в галузі фінансового права виокремлюють такі принципи: законність; пріоритет публічних інтересів у правовому регулюванні фінансових відносин; єдність фінансової політики та грошової системи; самостійність фінансової діяльності у межах компетенції органів місцевої влади та місцевого самоврядування; соціальна спрямованість фінансової діяльності; розподіл функцій у галузі фінансової діяльності на основі поділу законодавчої, виконавчої та судової влади; гласність; плановість.

Зміст принципів фінансового права утворюють основні підходи до правового регулювання фінансово-правових відносин. Принципи фінансового права шикуються за інституційним критерієм розмежування.

Н. Джурук зазначає, що позитивним аспектом українського права є високий ступінь взаємопов'язаності бюджетного та податкового права, адже фактично вони є елементами фінансової галузі [4, с. 216].

У БК України встановлюються принципи бюджетної системи України [5].

Принцип законності, характерний усій системі права, є відображений у системі застосування примусових заходів, є принципом, закріпленим у положеннях Конституції України. Принцип законності – багатоплановий правовий базис, на якому формується правова система. Завдяки принципу різноманітні аспекти суспільного життя (соціальні, економічні, політичні, духовні) набувають правової визначеності, оформляються правовими нормами та захищаються державою.

Принцип законності переплітається з ідеєю соціальної справедливості, забезпечуючи досягнення відповідного рівня право-

вої культури в суспільстві, зацікавленості суспільства в дотриманні правових норм. Принцип законності не може бути реалізований без застосування механізмів позитивної юридичної відповідальності. Ці дві категорії взаємопов'язані є двома елементами системи – механізму владного забезпечення дотримання встановлених правових норм без застосування заходів державного примусу або з погрозою їх застосування. Цей принцип застосовується в фінансовому та бюджетному праві як підгалузі першого у системі видів фінансово-правової відповідальності.

Роль досліджуваного принципу в системі відповідальності за порушення бюджетного законодавства, застосування заходів бюджетно-правового примусу зумовлено необхідністю встановлення підстав застосування примусових заходів, інших заходів юридичної відповідальності відповідно до норм права.

Принцип законності в бюджетному праві є відображений в ідеї дотримання правових обмежень і заборон, дотримання приписів норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають із приводу акумулювання, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів публічно-правових утворень. У сфері відносин застосування заходів бюджетно-правового примусу принцип законності опосередковує механізм застосування заходів державного примусу.

Принцип законності опосередковує не тільки підстави застосування примусових заходів, а й процесуальні обмеження та заборони, що формуються при кваліфікації бюджетного правопорушення, дозволяє встановити відповідність учиненого діяння та бюджетного правопорушення шляхом формалізації істотних ознак, необхідних для кваліфікації. Значним досягненням фінансового права є відповідність змісту фінансово-правового значення принципу законності суті права – справедливості. Розширювальне розуміння принципу законності стосується тільки податкового права, але не бюджетного. У бюджетному праві щодо заходів бюджетно-правового примусу через відсутність необхідності кваліфікації суб'єктивної сторони вчиненого бюджетного правопорушення немає теоретичної необхідності встановлення елемента справедливості.

Справедливість – категорія, що застосовується та оцінюється суб'єктом, але в разі неможливості встановлення психічного ставлення суб'єкта до вчиненої дії справедливості можлива тільки при зовнішній оцінці застосування заходів бюджетно-правового примусу їх наслідків. На наш погляд, наявні заходи примусу, що застосовуються за вчинення бюджет-

них правопорушень, задіюють усі можливості правової моделі державного примусу. Встановлені бюджетні заходи примусу дають змогу досягти та забезпечити дотримання фінансової дисципліни. Водночас Ю. Назар та І. Проць зазначають, що в бюджетному законодавстві України має бути відображений принцип презумпції (і винуватості правопорушника, і невинуватості). Критерієм розмежування повинен бути характер правовідносин, регульованих БК України [6, с. 60].

Принцип пріоритету публічних інтересів у правовому регулюванні фінансових відносин є однією з основних цілей фінансової діяльності держави. Досягнутий унаслідок дотримання правопорядок забезпечує узгодженість дій учасників фінансових правовідносин. Підтримка фінансової дисципліни пов'язана із діяльністю з усунення допущених порушень і застосування належних заходів державного примусу.

У правопорядок встановлені дієві механізми впливу на порушника бюджетного законодавства. Фінансове право як публічна галузь права забезпечує задоволення загальнозначущих, публічних фінансових інтересів. Зміст принципу пріоритету публічних інтересів у правовому регулюванні фінансових відносин полягає в необхідності під час реалізації покладених на уповноважені органи повноважень виходити з інтересів не органу або навіть публічно-правового утворення, а з інтересів держави.

Принцип пріоритету публічних інтересів є відображений у сферах виявлення, кваліфікації та застосування заходів бюджетно-правового примусу за вчинення бюджетних правопорушень шляхом закріплення видів примусових заходів, що застосовуються за вчинення правопорушень бюджетного законодавства. В системі бюджетного права у частині застосування заходів державного примусу пріоритет публічних інтересів виявляється в особливому колі суб'єктів бюджетних правопорушень.

Під час застосування заходів бюджетно-правового примусу як безперечних стягнень досягається функція відновлення права шляхом відчуження частини належних учасникам бюджетного процесу грошових коштів із метою усунення можливості такого витрачання бюджетних коштів, який перешкодить або унеможливить нормальну реалізацію покладених повноважень. Такі повноваження мають забезпечити реалізацію функцій і завдань держави, які є визначальною ланкою в механізмі забезпечення громадських інтересів. Застосування заходів бюджетно-правового примусу не тільки опосередковує механізми реалізації державно-

владного примусу, а й забезпечує дотримання державних і приватних інтересів. Порушення бюджетного законодавства, вчинене розпорядником чи одержувачем бюджетних коштів, може бути підставою для притягнення до відповідальності згідно з законами України його керівника чи інших посадових осіб залежно від характеру вчинених ними діянь [7, с. 118].

Принципи єдності фінансової політики та грошової системи, самостійності фінансової діяльності у компетенції органів місцевого самоврядування, соціальної спрямованості фінансової діяльності України, плановості, гласності не мають прямого прояву в механізмі застосування заходів бюджетно-правового примусу, однак безпосередньо впливають на фінансову систему. Без їх дотримання порушуються норми фінансового права, які не тягнуть застосування заходів бюджетно-правового примусу.

Розподіл функцій у галузі фінансової діяльності на основі поділу законодавчої, виконавчої та судової влади. Бюджетні заходи примусу мають комплексну процедуру застосування, що зачіпає декілька гілок влади: законодавчу в особі контрольно-рахункових органів, виконавчу в особі фінансових органів. Питання про роль судової влади при застосуванні заходів бюджетно-правового примусу не може бути вирішене однозначно.

На перший погляд, судові органи не беруть участь у застосуванні заходів бюджетно-правового примусу, в кваліфікації вчинених правопорушень, не є уповноваженим органом з оскарження рішень про застосування примусових заходів.

2. Спеціальні принципи застосування заходів бюджетно-правового примусу

Іншим важливим елементом у системі принципів застосування заходів бюджетно-правового примусу є спеціальні принципи. В межах цільового використання бюджетних коштів основне значення має принцип адресності та цільового характеру бюджетних коштів. Згідно з БК України, принцип адресності та цільового характеру бюджетних коштів означає, що бюджетні асигнування та ліміти бюджетних зобов'язань доводяться до конкретних отримувачів бюджетних коштів із зазначенням мети використання. Водночас поняття «використання» бюджетних коштів у науковій літературі трактується по-різному, з огляду на різні підходи правознавців до нецільового використання бюджетних коштів як бюджетного й адміністративного правопорушення, кримінального злочину.

У БК України формалізована система визначення мети витрачання бюджетних коштів,

основана на принципі адресності та цільового характеру бюджетних витрат і системи актів, що визначають мету використання бюджетних коштів від закону про бюджет до конкретного договору, з дотриманням порядку застосування бюджетної класифікації.

При кваліфікації нецільового використання бюджетних коштів особливого значення набуває визначення мети сплати грошових зобов'язань. Мета міститься у законі про бюджет, зведеному бюджетному розписі, бюджетному розписі, бюджетному кошторисі, договорі або іншому документі, що є правовою підставою надання коштів бюджету.

Головну роль у визначенні мети використання бюджетних коштів відіграє бюджетна класифікація України, зокрема класифікація видатків бюджетів. Класифікація видатків бюджетів — це угруповання витрат бюджетів бюджетної системи України, що відображає спрямування бюджетних коштів на виконання органами державної влади та місцевого самоврядування соціально-економічних завдань. Це сприяє забезпеченню використання коштів бюджету бюджетної системи, досягненню задоволення суспільно значущих інтересів, закріплених у правовій підставі використання.

У науковій літературі зазначається, що цільовий характер бюджетних витрат має кілька трактувань. Є протилежна точка зору, згідно з якою нецільовим використанням бюджетних коштів потрібно визнавати таке використання бюджетних коштів, за якого мета досягається неправомірними діями. На нашу думку, використання бюджетних коштів цільовим чином супроводжується формалізацією процесу використання. Однак порушення порядку використання коштів при досягненні мети не варто розглядати як нецільове використання бюджетних коштів, оскільки такі дії утворюють об'єктивну сторону інших правопорушень. Спосіб досягнення мети несуттєвий для кваліфікації нецільового використання бюджетних коштів, оскільки суть полягає не в процесі використання, а у результаті. Слід зазначити, що об'єктивна сторона нецільового використання бюджетних коштів може бути укладена в порушенні адресності, цільового характеру бюджетних витрат як двох елементів принципу адресності та цільового характеру бюджетних коштів.

За результатами дослідження принципів, що впливають на бюджетно-правову відповідальність, виявлено два блоки принципів застосування заходів бюджетно-правового примусу: загальні та спеціальні.

До загальних принципів належать принципи: законності, пріоритету публічних інтересів, принцип поділу функцій у галузі фінансо-

вої діяльності на основі поділу влади, невідворотності бюджетно-правової відповідальності, принцип однократності застосування бюджетних заходів примусу.

До спеціальних принципів належать принципи: адресності та цільового характеру бюджетних коштів, презумпція винності учасника бюджетного процесу-суб'єкта бюджетного правопорушення; сполучуваності заходів державного примусу, що застосовуються у разі порушення бюджетного законодавства, розмежування заходів бюджетно-правового примусу й обов'язків, що виникають у межах бюджетних правовідносин.

Принцип невідворотності бюджетно-правової відповідальності полягає у суті заходів бюджетно-правового примусу, які застосовуються відповідно до правопорушень. Однак застосування заходів бюджетно-правового примусу враховує не тільки принцип законності при застосуванні в частині підстав, порядку та вибору санкції, а й щодо формалізації елементів складу в усіченому виді, щодо особливого характеру застосовуваних заходів державного примусу, фактично враховує інші суб'єктивні елементи складів бюджетних правопорушень.

Існування цього принципу в сфері застосування заходів бюджетно-правового примусу опосередковується не так етапами кваліфікації та застосування примусових заходів, як природою і призначенням заходів бюджетно-правового примусу. Цей принцип розкривається через аналіз змісту принципу законності, зокрема принципу справедливості в бюджетному праві. Зв'язок фінансового та бюджетного права зумовлює залежність принципів бюджетного права від принципів фінансового права та публічної фінансової діяльності, і більшість учених визначають ці принципи майже однаково. Проте неможливо погодитися з ототожненням фінансових і бюджетних правовідносин, публічної фінансової діяльності та бюджетної, як наслідок, з ототожненням принципів цих видів діяльності [8, с. 55]. Не варто забувати про переважання публічних інтересів у бюджетному праві, що не дає змоги однозначно визначити механізм дотримання досліджуваного принципу на етапах кваліфікації та застосування заходів бюджетно-правового примусу.

Презумпція винуватості учасника бюджетного процесу — суб'єкта бюджетного правопорушення полягає у відсутності необхідності кваліфікації провини учасника бюджетного процесу при застосуванні заходів бюджетно-правового примусу. Ця обставина зумовлена особливим статусом і порядком формування державних органів, що володіють повноваженнями учасників бюджетного процесу.

Вважаємо за доцільне розглядати статус учасника бюджетного процесу як наділення державою суб'єкта набором компетенції, реалізація якого передбачає наявність у працівників і керівника організації особливих навичок і вмінь, високої професійної компетенції. Апарат державних органів формується відповідно до вимог Закону України «Про державну службу», що закріплює класифікацію посад і кваліфікаційні вимоги до посад [9].

Застосування заходів бюджетно-правового примусу не є мірою державного примусу, що застосовується в судовому порядку, не є санкцією за вчинення кримінальних злочинів. Вважаємо за доцільне розглядати застосування заходів бюджетно-правового примусу як поза-судові повноваження контрольних органів.

Принцип сполучуваності заходів державного примусу вирішує одне з важливих завдань бюджетно-правової відповідальності – досягнення результатів не тільки при виконанні покладених на організацію завдань і функцій у межах бюджетних правовідносин, а й у межах інших відносин, що формуються з приводу реалізації компетенції уповноважених посадових осіб.

За вчинення бюджетних правопорушень установлена адміністративна відповідальність у межах кваліфікації складів адміністративних правопорушень. Об'єкт і об'єктивна сторона таких адміністративних правопорушень тотожні бюджетним правопорушенням, однак суб'єктом є посадові особи й організації, які не наділені статусом учасників бюджетного процесу. Склад нецільового витрачання бюджетних коштів опосередковує криміналізацію нецільового використання бюджетних коштів. Такий підхід до визначення змісту вказаного принципу дає змогу точно диференціювати підставу застосування відповідного виду запобіжного державного примусу, на відміну від поширеного раніше підходу, згідно з яким заходи державного примусу за вчинення бюджетних правопорушень розрізнялися санкціями.

Як зазначає М. Губа, бюджетне законодавство контактує з адміністративним, цивільним і кримінальним правом, що підтверджується відповідними нормами у кожній із цих галузей. Водночас приписи бюджетного законодавства, зокрема БК України, мають свою специфіку, що зумовлено розглядом більш звуженого кола питань порівняно з іншими галузями права [10, с. 224].

Два останні принципи застосування заходів бюджетно-правового примусу існують у взаємозв'язку з іншими принципами юридичної відповідальності. БК України містить положення, що опосередковано підтверджують існування цих принципів у системі застосування заходів бюджетно-правового примусу, згідно з якими відповідальність особи, яка не є учасником бюджетного процесу, за вчинення бюджетного правопорушення настає відповідно до законодавства України. Застосування заходів бюджетно-правового примусу не звільняє посадових осіб-учасників бюджетного процесу від юридичної відповідальності.

Висновки

Бюджетно-правовий примус як різновид державного примусу є видом фінансово-правового примусу, відповідно, має всі ознаки останнього, розвиваючись стосовно конкретних бюджетних відносин, але не як самостійна категорія юридичної відповідальності, а як різновид фінансово-правового примусу. Бюджетно-правовий примус – це зовнішній вплив держави в особі уповноважених органів на поведінку окремих учасників бюджетного процесу щодо застосування заходів бюджетно-правового примусу, які накладають додаткові до невиконаних зобов'язань, наданих бюджетно-правовими нормами, обтяження майнового або організаційно розпорядчого характеру з метою забезпечення дотримання правопорядку в бюджетній сфері. Стосовно бюджетних правопорушень щодо заходів бюджетно-правового примусу особливу роль відіграють принципи законності, пріоритету публічних інтересів, розподілу функцій у галузі фінансової діяльності на основі поділу влади. Основним галузевим принципом бюджетного права у контексті реалізації заходів бюджетно-правового примусу є принцип адресності та цільового характеру бюджетних коштів.

Дослідження принципів застосування заходів бюджетно-правового примусу в бюджетному праві необхідне для подальшого вдосконалення чинного законодавства, підвищення ефективності бюджетно-примусових заходів. Бюджетна політика України має чимало проблем за достатньої кількості фінансових ресурсів і можливості вибору моделі перспективного розвитку. В цьому аспекті є доцільним дослідження принципів застосування заходів бюджетно-правового примусу.

Список використаних джерел

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.

2. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.01.2017 № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#n9>
3. Шутлів Д. С. Державний примус у сфері бюджетних відносин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 22 с.
4. Джурук Н. Порівняльна характеристика системи фінансового права ФРН і України. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 213–217.
5. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50–51. Ст. 572.
6. Назар Ю. С., Проць І. М. Адміністративна та фінансово-правова відповідальність за порушення бюджетного законодавства : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 172 с.
7. Бюджетна система: тенденції розвитку / за ред. В. М. Мазярчука. К. : ФОП Лопатіна О. О., 2019. 384 с.
8. Гетманець О. П., Коробцова Д. В. Принципи бюджетного права України : монографія. Х. : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2017. 268 с.
9. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
10. Губа М. В. Правові засади застосування санкцій за порушення бюджетного законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12. С. 221–225.

References

1. Pro ratyfikatsiiu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Zakon Ukrainy vid 16.09.2014 r. № 1678-VII [On ratification of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand: Law of Ukraine No. 1678-VII of September 16, 2014]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)*, 40, Art. 2021 [in Ukr.].
2. Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na 2017–2020 roky: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.01.2017 r. № 142-r [On approval of the Strategy for reforming the public financial management system for 2017–2020: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 142-r of January 08, 2017]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#n9> [in Ukr.].
3. Shutliv, D. S. (2018). Derzhavnyi prymus u sferi biudzhethnykh vidnosyn [State coercion in the field of budgetary relations]. *Zaporizhzhia* [in Ukr.].
4. Dzhuruk, N. (2019). Porivnialna kharakterystyka systemy finansovoho prava FRN i Ukrainy [Comparative characteristics of the financial law system of Germany and Ukraine]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo (Entrepreneurship, economy and law)*, 3, 213–217 [in Ukr.].
5. Biudzhetni kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 r. № 2456-VI. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)*, 50–51, Art. 572 [in Ukr.].
6. Nazar, Yu. S., & Prots, I. M. (2018). Administrativna ta finansovo-pravova vidpovidalnist za porushennia biudzhethnoho zakonodavstva [Administrative, financial and legal responsibility for violation of budgetary legislation]. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs [in Ukr.].
7. Maziarchuk, V. M. (Ed.). (2019). Biudzhetna systema: tendentsii rozvytku [Budgetary system: development trends]. Kyiv : FOP Lopatina O. O. [in Ukr.].
8. Hetmanets, O. P., & Korobtsov, D. V. (2017). Pryntsypy biudzhethnoho prava Ukrainy [Principles of budget law of Ukraine]. Kharkiv: Kharkiv National University of Internal Affairs [in Ukr.].
9. Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 10.12.2015 r. № 889-VIII [On public service: Law of Ukraine No. 889-VIII of December 10, 2015]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)*, 4, Art. 43 [in Ukr.].
10. Huba, M. V. (2019). Pravovi zasady zastosuvannia sanktsii za porushennia biudzhethnoho zakonodavstva [Legal basis for the application of sanctions for violations of budget legislation]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo (Entrepreneurship, economy and law)*, 12, 221–225 [in Ukr.].

*Стаття: надійшла до редакції 08.10.2020
прийнята до друку 24.11.2020
The article: is received 08.10.2020
is accepted 24.11.2020*